Ч. 256 (10.933). Львів, четвер 18 листопада 1926. Poczlowa opłata zapłacono ryczałtem. Рік XLIV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. — Конто почт. щадн. 143.322. — Адреса для телеграм: „Діло", Львів. — Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 4·50 зол. — За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голандії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 151 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

В справі оголошень звертатися до адміністрації.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Мобілізація в Югославії і Туреччині.

Відгомін большевицько-турецького зближення. — Враження у Франції.

Париж, 16. листопада 1926.

Парижське видання „Шікаго Трібюн" містить телеграму, що югославянський уряд сконцентрував на італійськім кордоні військові відділи і зарядив з краю частинну мобілізацію. В прикордонній полосі, замешканій Словінцями, повстав переполох.

„Шікаго Трібюн" повідомляє, що також Туреччина на території Азаї стягнула більші військові відділи, щоби перешкодити евентуально італійській інвазії в полоси, які союзники приобіцяли Італії. „Ш. Т." зазначує, що мобілізація ця то перший очевидний вислід стрічі Чічеріна з турецьким міністром закордонних справ Руді бесм.

Про конференцію Чічеріна з Руді беєм в Одесі видано в Туреччині комунікат. В добре поінформованих колах кажуть, що стрічу тих двох державних мужів слід уважати контрдемонстрацією проти подорожі шефа італійського ген. штабу Бадольо до Бесарабії.

Большевицько-турецьке зближення, хоч не загрожує безпосередньо Франції і передовсім звернене є проти східної політики Англії й Італії, викликало у французьких політичних колах велике зацікавлення. Нема сумніву, що то є спроба зашахувати Лігу Націй створенням союзу азійських держав і заінавгуруванням політики, яка змірятиме до повільної ліквідації европейських інтересів в Азії.

Польський сойм.

Варшава, 16. листопада 1926.

З самого ранку в соймі оживлення. Темою розмов три справи: дискусія над бюджетом, пресовий декрет і вибори на Горішньому Шлеську. Особливо вислід цих виборів, що випав для польського елементу некорисно, відбився живим відгомоном в усіх польських посольських клюбах.

Перед приступленням до денного порядку Клюб Праці устами посла Косцялковського просив стягнути з денного порядку посольське внесення на анулювання пресового декрету з 4. ц. м. Свій внесок мотивував тим, що на основі конституції уряд обовязаний до 14 днів після появи президентського декрету предложити його на затвердження соймові. А що від появи того декрету ще не минуло 14 днів, просив дати час урядові прийти з тим декретом самому перед сойм. Уряд може очевидно і не прийти з тим декретом перед сойм, а в такому разі він тратить усю свою силу. Сойм прихилився без протесту до внеску Косцялковського, наслідком чого справа зійшла з денного порядку. Слід зазначити, що ще перед засіданням марш. Ратай конферував з головами окремих клюбів у справі пресового декрету. Тим можна собі пояснити обставину, що всі клюби так легко погодилися на мотиви представника Клюбу Праці.

Потім приступлено до вибору віцемаршалка на місце уступаючого Плюцінського (ЗЛН). Вибрано на це становище Звєжинського (ЗЛН).

З черги приступлено до дискусії над бюджетовим преліміnарем. Перший забрав голос пос. Гломбінський (ЗЛН), що виголосив сильно опозиційну промову, підчеркуючи, що від травневого перевороту уряд постійно ломить конституцію. Найкращим доказом того — хочби що-йно виданий пресовий декрет. Бесідник обговорив дальше відомий напад на пос. Здзеховського, згадує історію з увязненням генералів, а нарешті занявся особою прем. Пілсудського, якому закинув неясність програми. Щодо експозе мін. скарбу Чеховича, то по праві бюджет уряду замикається дефіцитом, бо він тільки формально виказує рівновагу. Закінчив свою промову тим, що Пілсудському не вдасться зломити народової демократії, бо будучність належить до неї.

Опісля промовляли: пос. Дубанович (ХН), Скрипа (ком.), що поставив внесення на відкинення бюджетової провізорії, Квятковський (ХД), Марек (ППС), Лянгер (Визв.). Іменем Українського Клюбу забрав голос пос. Любарський. Бесідник заявив, що нарід не має довіря до уряду. Положення Українців, не зважаючи на створення нового уряду, в нічому не змінилося. Ціла боротьба народової демократії з Пілсудським — це одно непорозуміння. Польські уряди не в силі нічого зробити, бо живуть тільки фрагментами. Українцям у бюджеті не признано нічого. Бесідник заповів різку боротьбу проти уряду.

Промовляли ще представники менших клюбів, а також пос. Рогущак (НПР), Тарашкевич (Білор. Клюб) і Поточек (Пяст). У висліді тої дискусії відіслано бюджетовий преліміnар до соймової бюджетової комісії.

Марш. Ратай заявив опісля, що не визначує речинця найближчого пленарного засідання сойму, бо не має для нього відповідного матеріялу.

Погром жидівських кольоністів на Україні і Криму?

Париж, 16. листопада 1926.

Тутешня монархістична газета „Возрожденіе" повідомляє, що партію жидівських кольоністів, зложену з 200 осіб, яка приїхала на місце осідку в херсонській губернії, місцеві селяне окружили і поубивали враз із дітьми. Інвентар спалили. В таврійській губернії (на Криму) селяне схопили богато Жидів, вивезли до ліса і поховали живцем.

Скасування військової контролі Німеччини?

Париж, 16. листопада 1926.

Подією дня є дискусія над скасуванням військової контролі над Німеччиною і передання міжсоюзної контрольної комісії Лізі Націй. Бріян конферував тричі в цій справі з англійським і німецьким амбасадором та з през. контрольної комісії ген. Уолшем. Ген. Уолш вертається до Берліна, що доказувало би, що контрольна комісія вдержиться, як і досі. Преса, близька до французького уряду, зазначує, що до передання контролі над Німеччиною Лізі Націй не може скорше прийти, як за рік.

З судової салі.

За державну зраду.

Львів, 17. листопада 1926.

Вчора пополудні закінчилася розправа проти 10 селян із Покуття і одного Жида з Коломиї, обвинувачених за державну зраду. Присяжні судді заперечили питання в напрямі державної зради щодо всіх обвинувачених, а зате що до 5 (4 селян і 1 Жида) затвердили питання в напрямі нарушення публичного спокою. На основі такого вердикту засуджено 5 обвинувачених на 1 рік тяжкої вязниці, а шістьох увільнено від вини і кари і випущено з вязниці.

Помилування вбийника.

Львів, 17. листопада 1926.

Вчора в год. 10·30 оголосив присуд предсідник розправи проти матроса Греґи за вбивсто Станькової. Греґу засудили на повішення. Засуджений прилучився до просьби оборони, щоби його предложити ласці президента держави. Трибунал получився телеграфічно з канцелярією президента держави і мін. справедливости. Тимчасом на судовім подвірю при вул. Баторія приготовили вже шибеницю. В годину після проголошення присуду прийшло з Варшави помилування. Мін. справедливости означить висоту кари для Греґи.

Біржа.

Гроші.

Тенденція легко знижкова. Оборот середній. Американський долар 8·99·50—9·00, канадійський долар 8·94·50—8·95, чеські корони 0·26·00—0·26·33, леї 0·04·00—0·04·33, франки французькі 0·27·00—0·27·50, франки швайцарські 1·72—1·75, фунти штерлінги 43·20—43·50.

Збіжжя.

Пшениця красва двірська 49—50, пшениця красва селянська 47—48, жито галицьке 37·50—38·50, ячмінь галицький броварний 32·75—34·75, ячмінь галицький до перемелювання 30·50—31·50, ячмінь пастівний 28·50—29·50, овес галицький 30—31, кукурудза румунська 32—33, фасоля біла 42—45, фасоля колірова 33—35, фасоля краса 42·00—45·00, горох пів-Вікторія 72—82, горох полевий 49—55, бобик 34—36, вика 36·00—38·00, сіно прасоване 7·00—8·00, солома прасована 4·25—4·50, гречка 34·00—35·50, льон 61·00—63·00, ріпак 62·00—64·00, отруби житні 22·50—23·00, крупи гречані 66·50—68·50, крупи ячмінні 49·00—50·00, пенцак 48·50—49·00, конюшина червона 335·00—385·00, мак синій 175·00—185·00, мішки ютові 1·90, мішки ужиті 1·80 зол.

Серед лихоліття.

Львів, 17. листопада 1926.

Нераз порушували ми вже і з ріжних боків освітлювали найгрізнішу признаку сучасного лихоліття, справу еміграції. Воєнне знищення, відсутність промислу, недостача варстатів праці і заробітку, невиконання земельної реформи, кольонізація української території чужинним елементом, зріст дорожнечі, перенаселення нашого села, взагалі все те, що складається на польську економічну політику у відношенні до нашого народу, потягає за собою еміграцію, масовий вихід нашого населення в світ за очі, в пошуканні за кусником хліба. З другого боку українська територія під Польщею є фактично відтята від світа, замурована, обведена непрохідним кордоном. До того ж всі країни, в які перед війною вливалася еміграційна хвиля, сьогодні бороняться перед напливом робочих рук. В першу чергу бороняться перед еміграцією Злучені Держави, не хотячи допустити до вибуху гострого безробіття; проти еміграції з европейського Сходу і країн, що межують з ним, бориться й Канада, лякаючись заразків цієї суспільної недуги, що називається большевизмом. Сезонова (часова) еміграція до Німеччини з одного боку зменшилася вдесятеро через зріст рільного робітництва на місцях, а з другого боку вичерпання встановленого для Польщі сезоново-еміграційного контингенту застерегла собі польська влада з поминенням нашого рільного робітництва. Деяку частину нашого безробітнього селянства вислали польські еміграційні бюра у Францію на невільничо важку роботу, голод і нужду.

Поза відомими нам перед війною еміграційними шляхами й теренами наша еміграція пробиває собі шлях у невідомі досі країни, як Мехіко, Аргентина, Бразилія й інші полуднево-американські держави. Пересторoги нашої преси нічого не помагають. Вказування на те, що клімат і відносини в богатьох полуднево-американських (латинських) державах не є пригожі для поселенчої чи заробіткової еміграції для наших людей, не находять відповідного відгомону.

Якаж причина цього страшного явища? Відносини в нашій країні, в умовах сучасного життя, набрали просто жахливих признак. Надмір робочих рук і відсутність праці спричинили стихійний еміграційний рух, який не оглядається на ніщо, лише навмання пре перед себе, шукаючи виходу, хоч би найгіршого. Наш сільський робітник, доведений до краю, без найменшої перспективи в рідній країні поправити свою долю, поквапно ловить кожну вістку про краще життя і спромогу заробітку в світі, дає послух всяким казкам несовісних еміграційних агентів і торговців живим товаром, по свому інтерпретує описи в пресі про покращання життя в старім чи новім світі, і вибирається на непевну мандрівку під стягом наївної надії, ями — як кажуть — є матірю дурака — як кажуть — є матірю дурня. Кілько наших людей карається на Кубі, збираючи відладки по міських смітниках, кілько тиняється в Мехіко, Бразилії й Аргентині, — про це мали ми вже нагоду нераз писати. Дещо наших рільних робітників вспіло через зелену границю продертися в Німеччину. Тим, на

Red. czas. „Dilo" we Lwowie. Pr. 518/26. W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej ! Sąd okręgowy karny uznał na wniosek Prokuratury przy tymże Sądzie, że treść artykułów umieszczonych w czasopiśmie „Dilo" Nr. 253 (10.922) z dnia 14 listopada 1926 pod tytułem: „Nasz parlament" ustępu a) między słowami: U..., ustępy b) ...a słowami: ..., a słowami: między słowami: stano ... a słowami: ... c) między słowami: ob-Ukrainkę, ustępy ... jak taruja, ustępy jednania... a słowami: ... a słowami: ... d) między słowami: władz... a słowami: ... położenia..., ustępy e) między słowami: moralna zawierają znamiona... a słowami: ... uznał dokonaną na zbrodni z § 65 a) uk., uznał dokonaną przez Prokuraturę w dniu 13. listopada 1926 konfiskatę za usprawiedliwioną i zarządził zniszczenie całego nakładu i wydał w myśl § 493 pk. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowanego. Zarazem wydaje się nakaz odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma, by orzeczenie niniejsze umieścił w najbliższym numerze i to bezpłatnie w na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa przewidziane w § 21. ust. druk. z 17. grudnia 1863 r. ... z dnia 1863 Dz. p. p. Nr. ... za przekroczenie na grzywnę do 400 zł. p. Lwów, dnia 14. listopada 1926 r. Hawel.

є здорове, що має в собі позитивні вартости, що випливає з душі й потреби народу. А того всього про протестантизм на нашому ґрунті сказати не можна.

— **Спомини з Радянської України** проф. К. Студинського, зреферовані в „Ділі", передрукувала також варшавська „За Свободу" (ч. 257), додавши до них свої коментарі.

— **Злодійства урядовців.** У краківськім університеті ствердили, що квестор обікрав касу. Не тільки вкрав 32.000 зол., але ще ввійшов у спілку із шлюсарем, який мав відчинити касу витрихом, щоби не впало підозріння, що гроші вийняли при помочі ключа. У спілці була й одна жінка, яка переховувала гроші. — Як звісно щезла каса на почті в Самборі. Підозрівають, що почтовий урядовець Керчинський брав участь у плановім нападі і частину долярів з добичі сховав у сіннику. Поліція довший час шукала за винуватцями між Українцями.

— **Кат у Львові.** Приїхав „телеграфічно" з Варшави, щоби повісити злочинця Адама Грегу, який убив 58-літню жінку візника на Левандівці, Катерину Станько для грабіжі. Злочинець признався до вбивства й описав його подробиці. Знавці ствердили, що він убив свою жертву крадькома сокирою і знущався над нею. Кат „урядував" останній раз у Львові в 1911 р., коли на подвірю вязниці при вул. Баторія повісили Чабака за вбивство Штофів. Катом більше цікавляться як його „клієнтом". Має він 32 роки, псевдонім Мацейовський; був одним з 112 кандидатів, які старались за цю корисну професію. Є контрактовим урядовцем IX-ої ранги і має двіста кількадесять зол. місячно. У подорожі — „дієти" і 100 зол. за кожну екзекуцію. Покищо повісив шістьох злочинців. Помічників не має і вишукує їх на місці. Львівські живолупи („гицлі") відкинули з обуренням пропозицію, щоби йому помогати. Але найшовся охотник із Клепарова, який виконає свою ролю: витягне повішеному зпід ніг стілець і буде його тягнути разом з катом за ноги, щоби скорше вмер. Кат буде в жакеті і в білих рукавичках, а помічник, як і він, у масці.

— **Темна хроніка.** Рабін з Мушина, Герман, прголошуючи себе чудотворцем лічив сотки жінок власними способами, для приємности і для грошей. А що й найбільші приємности мають іноколи неприємний кінець, одна дівчина невдоволена чудодійною силою рабіна, зробила прилюдний скандал і тепер рабінат у Стрию мусить мушинського цадика передати до розсліду прокураторії. — Нічого нового не довідуються численні мешканці Львова, приневолені замовляти вугіль на зиму в якійнебудь фірмі, а саме: що ріжні підприємці, доставці і вуглеві „промисловці" крадуть при відважуванні вугля, як круки. Львівська прокуратура дістала кілька свіжих справ з цієї галузі промислу; обвинувачений урядовець „від ваги" при фірмі „Паньство Сколе", — Вольф Тігер з гарнозвучним „Малопольським вугілевим бюром" і фірма „Братя Джинуховсци".

— **Хліб, овочі, солодощі.** Бодай раз у місяць повторяється протест союзу пекарів, що ціна на хліб є занадто низька, так, що їм грозить повне банкроцтво. Тепер поставили вони міській раді ультимат, що коли вона не збере до трьох днів комісії для перевірки дотеперішніх цін, пекарні почнуть страйк. — Одночасно власники овочевих крамниць і цукорники звернулись до міської ради з проханням продовжити їм години праці від 7-ої до 9-ої вечір, замісць раніших, тому, що щойно вечір клієнти навідуються частіше за овочами та солодощами. Магістрат не дав себе переконати, тому віче вуличних крамарів, овочевиків, власників кіосків і цукрових базарів, протестуючи проти постанов Ради, домагаються її розвязання.

— **Для аматорів собак.** Хто ще цього не знає, повинен знати: що за собак, як за люксус і як необхідну річ, треба платити податок. За 1927 р. він не зросте; одна собака коштує 25 зол., друга 50 зол., третя 100 зол. і дальші також по 100. Ловецькі собаки дорожчі на 50 проц. Ланцюгова собака, друга 10 зол., третя 50 зол. і кожна слідуюча по 50 зол. більше. Податок треба платити за весь рік у цілости, у комісаріяті даної дільниці до 15-го лютого 1927. Значки для собак з 1926 р. тратять свою силу від 15. лютого 1927. Собаки неоплачені до цього часу є віддані на поталу живолупа.

— **Памятник полеглим російським воякам** відслонено в Іноврощлаві 7. ц. м. на православному військовому цвинтарі. Памятник здвигнено заходом польського т-ва охорони могил героїв. Свято відкриття відбулося при участи польських офіціяльних кругів, делегатів війська і польських товариств, як також делегатів ріжних російських комітетів з Варшави, Торуня, Бидґоща і Позваня. На памятнику є напис, який каже, що його здвигнено в честь російських вояків, що померли в іноврощлавському військовому шпиталі в часі світової війни 1914—1918 р. Це перший того роду памятник, здвигнений самими Поляками.

— **Найстарший „професійний стаж".** На зїзді теслів у Кременчуці вибрали до президії робітника Щербину, який скінчив 100 літ і як каже „Робітнича Газета" має за собою 87-літній „професійний стаж", напевно найстарший у світі.

— **Не хочуть бути членами Академії.** Письменницька автономічна секція в берлінській Академії Наук, звана „Академією поетів", утворена на зразок „Французької Академії" безсмертних, призначила на своїх членів, як ми вже згадували, між иншими: Германа Судермана, Гуга Гофманстала і Райнера Марію Рільке. Всі три відмовились засісти на цьому почесному місці. Судерман тому, що є ображений, чому його не призначили між першими, що були ініціятивним комітетом. Міністерство освіти виправдується, що воно хотіло дати голос у першу чергу письменникам нової літератури. Мотиви відмови Гофманстала невідомі. Вони мабуть ті самі, що Гавптмана, який не бачить доцільности такої Академії. Рільке відмовився тому, що він принціпіяльно не приймає ніяких почестей ні відзначень. Берлінська Академія буде сильно захитана в своїм авторитеті, коли цих кілька найбільших німецьких імен не матиме в своїх мурах.

— **Науковий здобуток жінки.** З Фльоренції приходить цікава звістка, що асистентка тамошньої хемічної лябораторії панна Брунетті відкрила новий елемент. Елемент буде називатися „Фльоренціюм". Вона працювала над цим відкриттям спільно із своїм професором Ролля, який заявляє, що цей новий первень перевірено без сумніву, одначе він не матиме практичного пристосовлення. „Фльоренціюм" ще дорожчий від радія. На витворення одного грама потрібує 10 тон ріжних мінералів, а в грошах — міліони. Слід пригадати, що в останніх роках досліди над „первоелементом" були дуже успішні; на протязі двох літ ізольовано чотири такі „первні": мазуріюм, реніюм, іліініюм і бродіюм. Два перші відкриті в Німеччині, іліініюм в Америці, бродіюм в Англії. „Фльоренціюм" відкрили при помочі радієвого проміння.

— **У нас би так!** Один з найбільших біржевиків Злучених Держав Барней Барух замовив в англійського маляря Уілієма Орпена портрети чотирох англійських державних мужів: Льойда Джорджа, льорда Рідінга, Уінстона Черчіля і льорда Сесіля. За кожний з цих портретів він заплатить йому по 2000 фунтів шт. Коли наші малярі будуть одержувати по 20 фунтів за портрет?

— **Цензори моральности.** Суд у Шікаго створив комітет літературних знавців, які мають видати осуд, чи твори Бокаччія, Бальзака та Рабеле є моральні. Зроблено це на скаргу проти двох книгарень, які продають твори цих письменників.

— **Світова хроніка.** У Києві помер проф. Політехнічного Інституту В. П. Іжевський. — У роковини перемиря дня 11-го листопада ц. м. у Парижі святковано цей день загальною хвилиною мовчанки. На біржі точно в 2-гій год. завмерла у тиші богато чисельна юрба повернувшись обличчям у напрямку Тріюмфальних Воріт, де спочиває „Невідомий жовнір". — Із справоздання американського скарбу виходить, що 1-го ц. м. було в Злучених Державах 4.937,167.357 дол. себто 42 дол. і 55 цент. на кожну душу із усього населення. — У міськім музею у Новгороді артист Браз, який має його привести в лад, найшов поміж старими образами один портрет кисти Рубенса, зовсім добре збережений. Скільки ще Рубенсів істнує на світі?! — Париський „Журналь" повідомляє, що недуга румунського короля Фердинанда безнадійна. — Національна підписка в Бельгії на шлюбний подарок княжні Астрід привесла приблизно міліон франків. — Агенти відділу тверезости при американськім уряді відкрили підчас одного трусу в Кіт величезний склад алькоголю: більш міліона літрів горілки. Вартість знайденого — 6 міл. долярів.

— **З кіна.** Величезна еротична драма славної фільмової фабрики „Уфи" йде в кіні „Палас" п. з. „Мене купити не можна" в 10 діях; у головних ролях три першорядні артистки, знані із незвичайної краси: Ліяна Гайд, Гаррі Лідтке, Альфонс Фріланд. Акція: Париж, Монте Карльо, Кавказ.

Всячина.

Доля воєнного потентата. Жити в найкращій повні сил, 33 літ, і діждатись некрольогу на це може дозволити собі тільки той, що вже стільки пережив, що вчорашня европейська фінансова слава, Жигмонт Бозель. Починаючи від Відня, знали його недавно в усіх фінансових центрах Европи; не було промислової трансакції, якої він не пробував би, ідучи слідами великого віденського спекулянта Кастіліоні. Кружляли про нього леґенди як про всіх фінансових потентатів. Дійшов до майна завдяки війні. Утік до Відня перед нею і почав спекулювати. Втиснувся до організації, що опікувалась з уряду втікачами. Постачав до таборів харчі та одіж. Потім до армії. Вже в 1917 р. платив 11 міліонів податку. Згодом почав скуповувати акції Уніонбанку і найбільших промислових підприємств, аж до 15 міліонів у золоті. Врешті не мав грошей і мусів позичати; — Польська Почтова Каса Ощадности дала йому 9 міл. долярів, а через свої трансакції наразив австрійську П. К. О. на втрату 70 міліонів шилінгів. Трансакції його з австрійським урядом дійшли до публичного відома; преса вдарила в дзвін. Бозель мусів зріктись усіх становищ, а уряд ліквідувати його справи. Фінансовий потентат щез з овиду. Хоча він завсіди був скромною людиною в приватнім житті, мов уся його мала фіґура. Ніде не бував, нікого не знав. Зате всі його знали. Нині має 33 літ і величезне минуле. Ще за 10 літ усі будуть з здивуванням питатись, хто такий Бозель — колишній фінансовий потентат. Хіба, що знову вибухне війна і він почне попередню карієру наново.

Дешева жінка. Часописи з Лізабони впевняють світ, що в Портуґалії, місті Беіра, живе дівчина Естрека, яка вже сім літ годується тільки чистою водою, добре виглядає і ще краще себе почуває. Портуґальські вчені поїхали перевірити цей факт (трохи пізно доходить до них така сензаційна звістка). Та одночасно панна Естрека одержує тисячі листів з усіх кінців краю з пропозицією подружжа. Видко, що в Портуґалії нелегко утримати нині жінку, коли спеціялістка від хронічної голодівки має найбільше кандидатів. Треба признати, що ми ідеальний народ. У нас харч для жінки не грає такої великої ролі, як її сукні, капелюхи і всі надзвичайні додатки.

ОПОВІСТКИ.

Український Наддніпрянський Хор під управою Петра Євсевського у складі 30 осіб виступає:
Середа 17. XI. — Рудки.
Четвер 18. XI. — Рудки.
Пятниця 19. XI. — Комарно.

Український Театр під дир. О. Міткевич після довшої мандрівки по Польщі вертає до Галичини з новим репертуаром. По дорозі вступить до Кракова, де відіграє кілька найкращих штук із свого репертуару. — Управа театру пошукує негайно соліста тенора і альта до хору. Зголошення слати на адресу: Український Театр О. Міткевич, п. Oświęcim. 927 1-1

На „Рідну Школу" зложили в зол.: Ученики VI. кл. Б. україн. гімн. в Тернополі 25, з нагоди імянин господаря кляси Вп. проф. Цебушника. — Уряд парохіяльний в Залучу 17, збірку з нагоди вінчання Вп. Ірени Гордійчук і Вп. Володимира Пилипець. — Вп. Бойко Степан, господар Ослави Білі 10, замісць горівки на весілля Вп. Степана Бойко і Вп. Олени Струк. — Гурток україн. учительства в Любачеві 70, з нагоди пращання товаришів, які перейшли на емеритуру, а то: тт. Тоганової, Н. Назаревича та А. Лісковацького. — Вп. Кос Микола, укінч. богослов 20, замісць повідомлень про своє вінчання з Вп. Марусею Скобельською, ук. семинаристкою, яке відбулося дня 19. X. 1926 на Ясній Горі в Гошеві. — Всім Вп. Жертводавцям складає щиру подяку Головна Управа „Рідної Школи". 926 1—1

ОГОЛОШЕННЯ.

За оголошення Редакція не відповідає.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ.

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло" Львів, Ринок ч. 10.

польська господарка. Школи, захоронки, притулки, всякі товариства, адміністрація — все те працювало в користь Польщі. І сьогодні після напруженої пятилітньої праці такий несподіваний, такий досадно важкий удар. Те, що вчора (в 1921 р.) було польським, сьогодні (1926 р.) є німецьким. Така метаморфоза Горішнього Шлеська під польською владою є — очевидно — щонайменше дивною. З цього ясно, що або плебісцит в 1921 р. був сфальшований, або горішньо-шлеському населенню, не вважаючи на доповнення його польським елементом з корінно-польської трериторії, набридла „папата свободи", яку йому піднесено в дарі з Варшави.

Висліду цього другого плебісциту, переведеного без безсторонности антанти, певно не знехтує німецька дипльоматія.

Нечувана самоволя.

(Причинок до господарки кремінецького старости Робакевича.)

Недавно читали ми в „Ділі" думки кремінецького старости Робакевича, де він похваляється тим, що мусить згнобити й розданити „Просвіту". Відповідь до тих думок вчинив тепер щось таке неймовірне, що просто не хотілосьб вірити, якби не переживані нами самими факти.

Дня 26. X. ц. р. внесла рада „Просвіти" в Кремінці прохання про дозвіл уладити для членів двотижневі освітно-кооперативні курси в часі від 14—30 листопада. Вже 29. жовтня член ради С. Жук, інформуючись про стан справи, довідався від адмін. урядовця С. Кульчицького, що дозвіл на курси є; тільки староста Робакевич скреслив два предмети в програмі курсів: історію і географію України. На домагання видати дозвіл на письмі зазначує названий урядовець, що дозвіл тими днями прийде на письмі та що „Просвіта" може розсилати повідомлення про курси. Певність щодо дозволу скріпилася ще й тим, що на проханню були слова: „p. starosta zezwolił".

Не маючи ніякого сумніву щодо можливих ускладнень, рада розіслала повідомлення до преси, повідомила читальні, порозумілася з лекторами.

Починаючи з першого листопада члени ради п. Яськевич Петро і С. Жук, відвідуючи староство в ріжних просвітянських справах, порушували питання про курси. Урядовець зазначував раз, що відповідь пишеться, другий, що прохання у старости, який засовує у воєвідстві справу зборонених предметів, укінці, що колиб відповісти тільки в польській мові, то зараз можна би вручити дозвіл і т. д.

Нарешті 10. листопада названий урядовець сказав п. С. Жукові, що 11. листопада в год. третій дозвіл буде готовий і за ним може прийти. Але 11-го випало свято „Одродзеня Польскі", староство було замкнене — і відповіди не можна було одержати. Одначе після таких завівнень не можна було — здавалось — навіть сумніватись у тому, що будуть якісь несподіванки.

Аж тут дня 13. листопада возний староства приніс письмо такого змісту: „Starostwo Krzemienieckie. L. 3[illegible]32/26. Przedmiot: kursa spółdzielczości w Krzemieńcu. — Krzemieniec, dnia 12/XI. 1926. B. pilne. Do Zarządu Twa „Proswita". W odpowiedzi na złożone podanie z dnia 26/X. 1926. L. 306 zawiadamiam, że udzielenia zezwolenia na urządzenie od 14/XI do 30/XI r. b. w m. Krzemieńcu kursów oświatowo-spółdzielczych odmawiam, gdyż urządzenie specjalnych kursów nie jest statutem przewidziane. Od powyższej decyzji przysługuje Twu „Proswita" prawo odwołania się do Urzędu Wojewódzkiego w Łucku w terminie do dni 14 od daty otrzymania niniejszego zawiadomienia. Starosta Krzemieniecki. Robakiewicz".

Зараз вислано телеграму до воєводи. Одначе і від нього не одержано відповіди. Учасникам курсів, які зійшлися в числі більше сотки людей — а деякі з них зробили дорогу більше як 50 км.! — треба було подати сумну вістку про заборону курсів.

Та ніхто не падав духом. Усі розійшлися в тій найпевнішій вірі, що наша перемога буде, хоч власть тими вживає всіх сил, щоби придушити культурні змагання українського народу.

Радянська Україна.

Напередодні ювилею акад. Багалія.

ВУАН готується до ювилею відомого українського вченого, академика Багалія, з нагоди 70 років з його народження, 50-літньої наукової та 40-літньої професорської діяльности. Академія Наук готує великий збірник, присвячений ювилятові. Академія одержала богато листів з ріжних міст України від наукових, культурних та громадських організацій про бажання взяти участь у святкуванні. Також прийшли листи від закордонних учених, що бажають узяти участь в цьому святі.

20 літний ювилей літературної діяльности Д. Загула.

В Києві відбулося урочисте шанування українського поета Дмитра Загула з приводу його 20-літньої літературної діяльности. Поза декількома збірниками віршованих творів Д. Загул ще до того й літературний критик і перекладач. Народився він 1890 р. на Буковині. 1915 р. з наказу російських воєнних властей його вивезено до Росії. Жив він головно на Київщині, працював як учитель, приймаючи активну участь у громадській роботі. Загул живе тепер в Києві.

3-ій том словника живої мови.

Закінчується друком 3-ій том словника живої української мови. На основі угоди, що її склала ВУАН з київською філією Державидаву, словник видається коштом філії.

Вивчення громадського руху на Україні.

На тім тижні у ВУАН відбулося прилюдне засідання комісії вивчення громадського руху на Україні. В програмі був реферат директора центрального історичного архіву про 50-ліття видання цензурного акту 1876 року. Цим актом уряд Олександра II. цілком забороняв друкувати українською мовою, привозити закордонну літературу українською мовою, та влаштовувати українські вистави. Тоді-ж закрито газету „Кіевскій Телеграфъ", що співчувала українському рухові.

Плян робіт Дніпрельстану.

Інжінери Дніпрельстану зазначили, що після видання союзним урядом декрету про початок роботи на Дніпрельстані в біжучому році, в січні 1927 року до Кічкаса перейде управління Дніпрельстану. В Кічкасі почнеться тоді підготовка помешкань для житла та складів. До весни провадитимуться рисовні роботи, а на весну почнеться будування на скелі „Богатир" тимчасової електростації на 10 тис. кін. сил, що зможе цілком задовольнити потребу в енергії заводів Запоріжя. Перший агрегат цієї стації почне працювати вже тої осени. Одночасно підготовлятиметься місце для греблі. — З острівка, що лежить посеред Дніпра, через який пройде гребля, — зазначають інжінери, — ми сильною струєю води змиємо мягкий грунт. Як тільки зійде вода, почнемо будівлю фундаменту під греблю, зробимо перемичку на половині Дніпра. Що до острова Хортиці, то на основі одного проєкту острів буде перетворений у величезний парк для майбутнього великого промислового міста, яким стане тоді Запоріжя. На основі другого проєкту на острові, в південній його частині, будуватимуть заводи, а в північній — помешкання для житла. Кічкаський міст доведеться зняти. Замісць нього будуть збудовані два менші мости з лівого берега на Хортицю та з Хортиці на правий берег. Стація розрахована на 300 тисяч кінських сил, на 7 турбін по 30 тис. кін. сил (одна резервна). Турбіни, на думку інжінерів, доведеться замовити або в Швеції або в Америці. Устаткування тимчасової стації можна цілком замовити на рад. терені. Щодо будівельних матеріялів, то всі вони — пісок, гравій, обличковий камінь та инш. є поблизу майбутнього будівництва. На будівництві працюватиме 4—5 тис. робітників, що їх приниматимуть на роботу ступнево, в міру потреби.

З галузі електробудівництва.

Будування нової електростації в Києві „Паробуд" на 20 тис. кільоват іде прискореним темпом. Через гарну погоду встигли вже останніми днями закінчити кістяк будівлі стації. Щоби прискорити темп будування, найближчими днями мають розгорнути роботу по майстернях стації, де протягом зими підготовлять усі залізні приладдя для нової стації. Житомирський окрвиконком погодився з пляном будування в Житомирі нової електростації на 1000 кільоват-годин. На основі цього пляну нова стація буде кілька разів міцніша за ту, що є в Житомирі тепер. Нову стацію збудують на березі річки Тетерева. Президія Зінов'ївського окрвиконкому затвердила плян спорудження районної електростації. Ця стація буде обслуговувати всю місцеву промисловість, а також потреби сіл, що знаходяться довкруги Зінов'ївського радіусом в 20 вер. і коштуватиме 2 мільйони карб. Передбачається одержати великий кредит в електробанку. З коштів місцевого бюджету буде відпущено в 1926—27 р. та 1927—28 роках 300.000 карбованців.

Радіостація Наркомосу УСРР.

Розпочала свою роботу широкомовна радіостація Наркомосу. Передача виходить далеко за межі України. Стація буде передавати, крім робітничих, селянських кооперативних і инших газет, концертів і опер, ще й ріжні лекції з ріжних галузей знання, з української мови, літератури, есперанто, а також ріжні консультації (земельна справа, культосвітня, то-що).

В справі лугової організації.

Загроза розбиття одноцільної лугової організації.

В наших руках перше число „Л у г о в и к а", місячника присвяченого луговим і січовим справам, просвіті й науці, за редакцію якого відповідає Степан Терлецький, відповідальний редактор „Громадського Голосу". Явище це ненормальне остільки, що від довшого вже часу виходить правильно що-місяця „письмо присвячене луговим і січовим справам, просвіті й науці", „В і с т и з Л у г у", під редакцією заслуженого організатора січових і лугових товариств д-ра Романа Дашкевича, що видав в давніше „Січові Вісти". Поява другого, конкуренційного органу для Луговиків вказує на те, що в одноцільній дотепер луговій організації щось недобре, що їй грозить розбиття. Тому, що справа молодої лугової організації і її розвиток мусить лежати на серці кожному Українцеві, погляньмо зблизька на ту боротьбу за опанування „Лугів", що є поважною загрозою не тільки розбиття, а й зломання поширеної в останніх роках організації між сільською молоддю в Галичині.

Чим були перед війною „Січи" й „Соколи", не треба мабуть розводитися, їх місії не треба ближче пояснювати. Після війни і нашої програної загальна руїна не поминула й січових та сокільських товариств. Щойно в зимі 1921 року відновлено „Повітову Січ" у Львові і з тим моментом зачалася й віднова січових товариств у краю.

В короткому часі після загальних зборів „Повітової Січи" у Львові відновлено 16 „Січей" у львівському повіті й ок. 50 „Січей" у краю. Вже на весну 1922 р. уладжено у Львові перший повоєнний пожарничо-руханковий курс, зачинають виходити й „Січов Вісти" як орган січових товариств, що формально вів цілу роботу в краю, бо „Повіт. Січ" на основі свого статуту не мала права працювати поза обсягом львівського повіту. В червні 1922 р., серед найбільшого нашого пригноблення, уладжено перше повоєнне січове свято у Львові, на якому стануло до вправ 300 Січовиків і Січовичок. Свято це започаткувало цілу низку подібних свят, як січово лугової, так і сокільської організації.

Від 1922 р. ведено працю в двох напрямках: а) щоб удержати відновлені січові товариства, б) щоб вибороти затвердження статутів для нових товариств. Поведено інтензивно також організаційну працю при помочі інструкторів, пожарничо-гімнастичних курсів і т. п.

Тому, що влада не хотіла затверджувати статутів січових товариств, подано до затвердження статут „Луга" і „Братства". Але щойно у квітні 1925 р. затверджено перший статут „Луга" (в Підберізцях львівського повіту) — а вже в червні 1925 р. відбувалося у Львові лугово-січове свято, в якому виступило до вправ около 800 осіб. Після того свята лугова організація поширюється по цілому краю і сьогодні є в Галичині понад 600 лугових товариств.

Як всюди у нас, так і тут усю підготовчо-організаційну працю вів гурток молодих, ідейних людей під проводом д-ра Дашкевича. Акцію ведено на загально-національній, апартійній платформі, в якій брали участь також радикали, хоч, що правда, в мінімальному числі. А з хвилею виступлення з радикальної партії д-ра Дашкевича і голови „Луга" у Львові, п. Мих. Козланюка не стало й тих двох, можна сказати, одиноких радикальних робітників на січово-луговім полі в центрі краю.

В світлі цих даних мусить щонайменше дивувати посягнення Секретаріяту УСРП на лугові товариства, для організації яких його члени не зробили буквально нічого. А таким посяганням мусимо уважати видавання конкуренційного органу для „Лугів" з тою-ж метою дискредитується в особі двох головних організаторів „Лугів" у партійному радикально-соціялістичному органі. Посягати на ці товариства секретаріят УСРП не має ніякого морального права, тим більше, що і в краю закладано „Луга" головно за ініціятивою національної інтелігенції, а не зусиллям радикальної партії, які загалом мало прикладали рук до основування лугових товариств (з 600 лугів навіть 100 не заложено за ініціятивою членів радикальної партії).

Зі сказаного вище ясно, що секретаріят УСРП, бажав би захопити лугову організацію в свої руки, щоб могти її використати для своїх чисто партійних цілей. До того не може допустити здорово думаюча суспільність під ніякою умовою. Лугові товариства мусять лишитися і для власного добра і для добра народу тим, чим вони є: загально-національними, неполітичними організаціями. Це мусимо усвідомити собі всі, бо над тими товариствами висить постійно наче меч Дамокля небезпека розвязання. Ось „Слово Польске" з 17. ц. м. просто таки накликає всі три східно-галицькі воєвідства до знищення „Лугів", якими, мовляв, керує „українська соціяльно-революційна партія" (sic!), а вониж преціль по статуту є аполітичними товариствами.

„Імій уши слишати, да слишит!"

НОВИНКИ.

— **Конфіската.** З вчорашньої нашої передовиці „Оглашенні" лишився тільки заголовок; ціла стаття переміналась у білу пляму. Уже 111 конфіската нашого денника в цьому році.

— **Перестророга.** Одержуємо до поміщення отсю нотатку: Живе собі у Львові В о л о д и м и р Д о л ж и ц ь к и й, який бажав датися пізнати українському громадянству видаванням книжок. Перед кількома днями звернувся він до мене з нікчемною пропозицією обняти за добрі гроші редагування рептильки з твердохлібівською тенденцією. Діставши від мене належну відправу, оцей панок намагається тепер підшукати людей до редагування газети, вже ніби то не угодової. З громадського обовязку вважаю конечним перестерегти громадянство перед оцим небезпечним типом. — *Я. Цурковський.*

— **Свято 1. листопада в Станиславові.** До нашого допису під цим заголовком дістаємо довжезне спростування від „постійного учасника євангельських богослужень у Станиславові", в якому зазначується, що богослуження в протестантській німецькій церкві за поляглих членів УГА мало поважний, святочний характер, а його ініціятори не думали про ніяку пропаганду протестантизму між нашими людьми і в тому напрямку свята не використовували. Наш дописуватель хвалить під небеса протестантського проповідника в Станиславові п. Сташинського, а зате критикує різко другого протестантського проповідника п. Федіва з Коломиї і разом з ним „усяких американських сектантів і приблуд в роді Кузивих, Кратів, Бучаків і т. д., що в їх діяльности люде зовсім справедливо добачують шкідливе діяння якоїсь таємничої невидимої руки, що при помочі долярів хотіла би знищити наш східний обряд". Не переповідаємо дальше того всього, що нам подає, як видно, добре поінформований „постійний учасник євангельських богослужень" про ріжниці між протестантами станиславівськими і коломийськими, бо це для нашого загалу менше цікаве. Всеж таки булоб цікаво знати, яка „невидима рука" керує акцією п. Сташинського в Станиславові, який при помочі дешевого патріотизму думає розбити нашу одноцільну релігійно громаду на взаїмно себе поборюючі гуртки протестантів і греко-католиків, як це вже мало в кількох околицях місце. Хто криється за тою акцією і на чий млин ще ця вода? Щож до того „відродження", яке несе нашому народові цей підсичуваний американськими долярами протестантизм, то всю його будуючо-відродженську вартість характеризує саме обставина, що його геройці вже з самого початку їдуть ріжними шляхами (залежними від хлібодавців?), поширюють сектярство і розлам в наших одноцільних рядах, ведуть проти себе боротьбу, а тим самим несуть у собі зародки своєї власної смерти. Бо вдержатися може тільки те, що

жаль, нечисленним „щасливцям“ ведеться може ще найкраще. Зате важча доля стрінула тих, що — не вважаючи на непрохідний мур між Сходом і Заходом — подалися на схід в пошуканні за кращою долею в „робітничо-селянській“ державі. А таких було в останньому році кругло 27 тисяч. Дехто з них вспів сяк-так пристроїтися, але велика більшість пропадає серед безробіття, голоду та нужди і пішки тягне в Азію, в Китай, шукаючи пристановища в ріжних арміях, що борються на китайському терені.

Гей, розлилося ти, вкраїнське море, по всіх континентах, по всіх усюдах, тікаючи з рідної землі, шукаючи праці і хліба!

Маючи на увазі некорисні для еміграції умови, поборювали ми еміграційну стихію. Бо виходити з рідного краю на непевну долю — це значить йти на загибіль. Правда, до відважних світ належить, але відвага, що не рахується з дійсними умовинами, це самогубство. У висліді маємо до діла з таким дивоглядом, що хоч більшість країн, пригожих до поселенчої і сезонової еміграції, є замкнені, еміграція і то дика відбувається нестримно. Не перечимо, що якась частина еміґруючих зуміла сяк-так пристроїтися.

З тих і богатьох инших причин, про які не місце тут говорити, виступаємо проти еміграції. Що більше! — ми є **принциповими** противниками еміграції, уважаючи, що переселення нашої країни мусить — скорше чи пізніше — довести до таких процесів, які мусять нашому населенню дати в руки варстат праці або до основ змінять істнуючий соціяльний лад.

Та не зважаючи на неґативне до еміграції відношення всіх наших відповідальних чинників, цей процес не лише відбувається далі, але й зростає з кожним днем. А зростаючи, йде поза нашими плечима, навіть понад наші голови з великою шкодою для української національної справи. Очевидно, колиб ми зуміли опанувати той стихійний рух, то з одного боку нам вдалось би його звузити, а з другого скермувати там, де булиб вигляди на збереження нашого елементу.

З такою метою основано у Львові „**Товариство опіки над українськими емігрантами**“, яке досі не вспіло розвинути ширшої діяльности ізза недостачі фондів, та ще більше ізза відсутности зрозуміння ваги цеї справи серед широких кол нашого громадянства взагалі, а інтелігенції зокрема. Ясно, що як довго все наше громадянство не зверне пильної уваги на цей процес, так довго справа еміграції буде в чужих руках, так довго вона буде атутом проти нас.

Очевидно, щоби сяк-так зарадити лиху, себто, щоби з одного боку могти протиставитись еміграційній стихії, а з другого винайти найбільш пригожий для неї терен (як для поселення, так і для заробітку), треба дійти до її джерел, до її кореня. Бо тільки тоді зрозуміємо велику небезпеку у всій її страшній величі, а зрозумівши на основі твердих, реально цифрових даних, зможемо вступити на шлях пошуканки засобів для рятунку загроженого населення.

З тією метою „Товариство опіки над українськими емігрантами“ видало і вислало на ріжні адреси квестіонар в справі еміграції, бажаючи шляхом анкети устійнити **економічний стан села** та звязаний з ним **еміграційний процес**. Товариство кладе вагу на відомости в справі земельних і заробітних відносин (щодо економічного стану села) та в справі причин і потреб обох родів еміграції в порівнанні з передвоєнним станом.

Це перше завдання, яке виставило в поширенні своєї діяльности згадане Товариство, повинно найти широкий відгомін в громадянстві. Ніхто не повинен відмовитися від громадянського обовязку, щоби по своїм силам причинитися до простудіювання цього актуального соціяльного процесу. Другим завданням усіх свідомих кол нашого громадянства є основування в повітових осередках **кружків** „Товариства опіки над українськими емігрантами“, щоби видерти еміграційний рух з рук несовісних гієн і спрямувати його в одно русло під стягом доцільности, а щонайменше зменшення шкідливости еміграції. Бо тільки так можна буде поробити успішні заходи в напрямі здобуття більш пригожих еміграційних теренів та дати систематичну опіку емігрантам.

Стихійний еміграційний рух є проявом і висловом сучасного лихоліття. Нашим обовязком обмежити і зменшити, якщо ми не в силі зліквідувати причин і наслідків цього грізного процесу.

Памятайно: Рідна Школа — це народня фортеця, це певний захист в добі лихоліття!

Вчора і нині.

Вислід плебісциту на Гор. Шлеську в 1921 р. і вислід громадських виборів в 1926 р.

Неділя 14. листопада 1926, день громадських виборів на території Гор. Шлеська (польського) остане памятним днем для всіх, хто цікавився долею цеї країни в тзв. плебісцитовім періоді. В дні 14. ц. м. при громадських виборах несподівано Німці віднесли величаву побіду. По тимчасовим підсумкам здобули вони 60 прц. всіх мандатів до громадських рад, а не виключене, що після докладнішого, кінцевого обчислення той відсоток іще зросте.

Громадські вибори на Гор. Шлеську відбулися під кермою польської адміністрації, ділаючої там повних пять літ, під натиском пропаганди всіх польських чинників, в часі, коли богато тзв. Wasser-поляків уже перейшло процес національної консталізації. Колиж до того всього мати на увазі, що Німці поза межами своєї держави не виявляють впертої відпорности, а навпаки проявляють асиміляційні нахили — як не національні, то державні, — що пересічний німецький громадянин усе схильний рахуватися з побажаннями влади, то німецька побіда є справді великою несподіванкою.

Порівняймо тепер в загальному рік 1926 з роком 1921. Дня 20. березня 1921 р. відбувся на всій території Гор. Шлеська плебісцит на тему: Німеччина чи Польща! За Німеччиною впало кругло 700 тисяч голосів, за Польщею 400 тисяч. Аліянти, в яких руках спочивала доля цеї країни, вагалися, що з нею зробити — тим більше, що Польща домагалася приєднання усього Гор. Шлеська **без плебісциту**, доказуючи, що це польська країна. Плебісцит виявив инше обличча Гор. Шлеська. На основі такого висліду Англія, а за нею й Італія схилялася до привернення цеї країни Німеччині. Зате Франція, бажаючи через Польщу ввійти в посідання горішньо-шлеських богацтв, твердо обстоювала приєднання до Польщі всупереч вислідам плебісциту. Справа протягалася.

Бажаючи приспішити вирішення справи в свою користь, польські чинники в дні 3. травня 1921 р. (в дні польського національного свята) заінавгурували повстання, на якого чолі став тепер уже загально відомий спекулянт пос. В. Корфанти, тодішній польський плебісцитовий комісар.

Годиться пригадати відозву начальника повстання Корфантого, як і голоси польської преси з того приводу:

„Заявляю — голосив тоді Корфанти, — що той народ, який на протязі останніх двох літ тепер вже третій раз береться за зброю, ніколи не піде під пруське панування. Ручу, що той народ є радше рішений на те, щоби антантські війська висікли його в пень, ніж мав би він наставляти шию під німецьке ярмо. Той народ радше знищить всі копальні і варстати праці, ніж мав би він капітулювати і тому прошу в інтересі людности і господарського життя Европи вирішити справу Горішнього Шлеська згідно з волею народу на Гор. Шлеську“.

„Газета Варшавска“ (тоді центральний орган вшехполяків) писала для уоснування повстання:

„Дипльоматія завела. Надійшла хвиля ділання. Німецькі капіталісти приготовляють знищення промислу. Хотять нас позбавити варстатів праці і примусити до смирности, або пустити з жебрачими торбами. Наш народ дасть їм гідну відповідь, обіймаючи охорону того, що створив своїм трудом і потом. Лиш негайним діланням знівечимо дияволські замисли, та вибудуємо палату свободи і щасливого істнування на своїй землі“.

А пепесівський „Роботнік“ мнимо-трагічно хитав головою:

„Є це трагедія, що аж до того дійшло. Але чи антанта не знала, що польський народ на Гор. Шлеську, який від двох літ з подиву гідним геройством бореться за свої права, що той народ не дасть себе закувати в німецьке ярмо? Чи антанта могла допустити, що польський народ на Гор. Шлеську дозволить на останній найкривавіший насміх, — на віддачу Німцям тієї частини Шлеська, яка — не зважаючи на всі перепони — заявилася за Польщею? Повстання є ділом, що мусить заважити і заважить на терезі рішень. Антанта знає тепер, що польський народ на Гор. Шлеську не кидав слів на вітер, коли заповідав, що не дозволить себе переторгувати, що не дозволить на насильство над собою, на своє запродання“.

Під такий супровід барикадних слів відбувалося заінавгуроване на Гор. Шлеську повстання, в якому брали участь наймлені частини Балаховича й українські полонені з Наддніпрянщини. У висліді того повстання Гор. Шлеськ під натиском Франції поділено.

Минуло пять літ. На приєднаній до Польщі частині Гор. Шлеська поширилося польське життя, зацвіла

ІВАН НІМЧУК.

Карпатська архітектура.

Wladimir Roman Zaloziecky: Gotische und barocke Holzkirchen in den Karpathenländern. Krystall-Verlag, Ges. m. b. H., Wien 1926.

Появилася недавно в німецькій мові прегарно видана праця про церковне деревляне будівництво на Закарпатті, на яку не можна не звернути уваги. Автором її молодий український дослідник, доцент українського університету в Празі (тепер при Українському Науковому Інституті в Берліні), д-р **Володимир Р. Залозецький**. Праця цінна не тільки богацтвом оригінальних думок автора про архітектуру наших церков, а ще більше богацтвом чудово виконаних, оригінальних знимок справді оригінальних церков і дзвіниць на Закарпатті. До більших і менших праць таких дослідників наших церков, як Щербаківський, Шмідт, Січинський, Грабар, Павлуцький, Карпович, Лушпинський, Голубець і ин., що підходили до цеї теми з ріжних боків, долучилася отсе нова поважна праця про дуже мало досліджувану ще архітектуру церков українського Закарпаття. Книжка видана, можна сказати, люксусово, тому має всі дані стати **настільною книжкою** в кожнім українськім інтелігентнім домі.

Основні думки праці Залозецького, що їх можна вибрати зі **скондензованого** тексту, такі:

1) Деревляна архітектура не є в своїй основі оригінальна, вона є тільки **наслідуванням** архітектури монументальної. Тому стилеві форми, що відбиваються в деревляній архітектурі, є завсіди опізнені і мають форми старої монументальної архітектури.

2) Деревлана архітектура стоїть у відношенні до монументальної, **як провінція до метрополії**, себто перша є в повній залежности від другої. Памятки деревляної архітектури перебрали форми архітектури монументальної, а хоч їх на свій спосіб перерobляли і комбінували, не переставали ніколи бути в межах залежности від архітектури камяної.

3) З тих причин деревляна архітектура вимагає цілком иншого відношення до себе й инших методичних критерій при досліді, як архітектура монументальна. Не рішає тут просте типольогічне зіставлення форм деревляної архітектури, але кождочасне її відношення до архітектури монументальної.

Таким чином Залозецький доходить до висновку, що важко говорити про оригінальне народнє мистецтво. На його думку є тільки наслідування народнім мистецтвом монументальної архітектури, що було потвердженням м. ин. тих суспільних проявів і процесів, що їх з таким талантом проповідує і пояснює В. Липинський.

Щодо архітектури Закарпаття (автономної „Підкарпатської Руси“ і східної Словаччини), якій присвячена студія Залозецького, то там стрічаються з собою два напрями: а) **східно-европейський центральний копуловий**, який стоїть під впливом українсько-руської монументальної візантійської архітектури, б) **західно-европейський базилікальний**, що виступає під впливом барока і ґотика.

Ті два стилі на Закарпатті мішаються. Тип **гуцульських** церков, найбільше східний і найбільше центральний, поволі переходить у **бойківський**, що є вже напів центральний, а цей останній стрічається вже зі стилем ґотицьким і бароковим. З того подружа виходить стиль **лемківський**, в якому пробиваються східні впливи в **централізмі**, а західні у **вежі фасади** (базиліка все має фасаду).

Отсе булиб провідні думки праці Залозецького. Можливо, що деякі з них викличуть спротив компетентних фахівців — про це не беремося судити. Ми тільки підчеркнемо ще, що автор уважає терен своїх студій **одною цілістю, українською територією**, на якій, як знаємо, відбувався здавна незвичайно цікавий процес перемішання двох основно від себе ріжних стилів. Це терен боротьби не тільки двох будівельних стилів, але одночасно і двох могутніх культур: східно-европейської візантійської і західно-европейської латинської. Навіть **на періферіях** того терену велася та сама боротьба двох архітектурних стилів, як це й виказано в реферованій нами праці.

Зі сказаного вище випливає льогічно, що Залозецький відкидає більше чи менше поширені теорії про те, що будівельне мистецтво є архітектурою самою про себе; не ідентифікує він його і з народнім оригінальним мистецтвом, як це вже зазначено передше, не бачить найменшого його звязку і з праісторичним деревляним мистецтвом північних народів. Його книжка є ще одною спробою доказу на те, що деревляна архітектура булаб немислима без впливів монументальної архітектури камінної.

На закінчення наших заміток слід зазначити, що при кінці книжки подано богату літературу предмету, як також мапу терену студій нашого автора. В додатку є й невеличка студія чеського архітекта Вацлава Менцля п. з. „Деревляна церква з конструктивного погляду“. Всіх роскішно виконаних знимок і плянів є в книжці 126.

Нова праця Залозецького є цінним **вкладом в наукову літературу** про деревляне будівництво. Вона запізнає чужинецький науковий світ зі здобутками західної вітки нашого народу в цій ділянці — і в цьому буде також немала її заслуга.